

CZTERY RAZY WOLNOŚĆ

Powstanie Unii Europejskiej, szczególnego i wyjątkowego przypadku integrowania się narodów, stanowi jedno z najdonioślejszych wydarzeń w historii naszego kontynentu. Tworzona była z politycznej wizji takich ludzi jak Robert Schuman, Jean Monnet czy Konrad Adenauer. Nie powinniśmy zapominać, że od zarania tej organizacji jej nadrzędny cel stanowiło zapewnienie bezpieczeństwa, umacnianie demokracji i ochrona wspólnych europejskich wartości. Jednak integracja okazała się być sprawą trudną, wymagającą wielu zabiegów i troski. To proces trwający całymi latami, którego końca nadal nie widać. Aby budowana jedność była więc w stanie podolać pokładanym w niej nadziejom, trzeba było stworzyć jej solidną podstawę, trwale fundamenty. W mniemaniu Ojców Założycieli najbardziej praktyczną drogą, mającą w perspektywie doprowadzić do integracji politycznej, była droga kilkuetapowej integracji gospodarczej. Właśnie to zagadnienie, proces dochodzenia do unii gospodarczej i utworzenia wspólnego rynku europejskiego, a w szczególności zasad, na których się on opiera, poruszyła Dorota Wądołowska w swej książce pod tytułem *Cztery podstawowe wolności europejskiej integracji gospodarczej*.

Dorota Wądołowska, pisząc *Cztery podstawowe wolności europejskiej integracji gospodarczej*, zastosowała metodę analizy historycznej. Jak podkreśla sama Autorka „niniejsze opracowanie stanowi jedynie kompendium podstawowych informacji dotyczących kształtowania się jednolitego rynku europejskiego” (s. 12). Tak też należy traktować tę pozycję – zawarte są w niej tylko zagadnienia o elementarnym znaczeniu dla funkcjonowania rynku europejskiego, poparte doskonałymi przykładami z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, szeroką bibliografią oraz znakomitym stylem pisania.

Książka składa się z sześciu części, podzielonych na podrozdziały. W pierwszym poruszona została m.in. tematyka wielości definicji samego pojęcia „integracja gospodarcza”, różnorodności jej charakteru i form współpracy ekonomicznej. Autorka zarysowała także kontekst historyczny, sugerując jednocześnie, iż „korzenie zjednoczonej Europy tkwią głęboko w przeszłości” (s. 28), oraz współczesną historię budowania jedności europejskiej. Ostatnim istotnym zagadnieniem tego

rozdziału jest problematyka drogi Polski do członkostwa w Unii Europejskiej.

Część druga na kilkunastu stronach opisuje jednolity rynek Unii Europejskiej z punktu widzenia jego definicji, istoty, zakresu działania oraz podstaw i ram prawnych jego funkcjonowania. Dość szczegółowo, z zachowaniem chronologii Autorka opisuje tu również etapy (i ich założenia) drogi do ustanowienia wspólnej przestrzeni ekonomicznej. Przedstawione po krótku zostają także korzyści płynące z unii gospodarczej, stosunki krajów EWG i obecnie UE z krajami EFTA, w tym kwestia Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz skutki podpisania przez Polskę układu stowarzyszeniowego z Unią Europejską – tzw. Układu Europejskiego. Ponadto rozdział ten stanowi swego rodzaju „słowo wstępne” do dalszej części książki, koncentrującej się na opisach czterech podstawowych wolności gospodarczych Unii Europejskiej.

W rozdziale trzecim Autorka skupiła swą uwagę na problematyce swobody przepływu towarów w Unii Europejskiej. Na szczególną uwagę w tej części zasługują sposoby eliminacji barier, których Autorka wyróżniła trzy typy: taryfowe (np. cła), parataryfowe (np. VAT) i pozataryfowe (np. ograniczenia ilościowe). Ich likwidacja ma przyczynić się do pełnej liberalizacji wymiany towarowej.

Czwarta część publikacji, najdłuższa, porusza tematykę bardzo aktualną i wielce interesującą, a mianowicie kwestię swobody przepływu osób w ramach Wspólnoty. Na początek Autorka przedstawia regulacje zarówno pierwotnego jak i wtórnego prawa europejskiego; następnie przybliży klasyfikację osób, którym przysługuje swoboda przemieszczania się i osiedlania oraz wynikające z tego ich uprawnienia, w tym sprawy związane z wzajemnością uznawania kwalifikacji zawodowych. Bardzo obrazowo, z zastosowaniem orzeczeń ETS, przedstawione zostały także ograniczenia w swobodnym przepływie pracowników. Co ważne, Autorka zajęła się tu ponadto kwestią integracji rynków pracy wewnątrz Wspólnoty oraz obawami „starych” państw członkowskich o nadmierną migrację zarobkową z terenów państw do Unii kandydujących.

Przedostatnia część dotyczy kwestii swobodnego przepływu usług, jego zakresu oraz liberalizacji ich świadczenia w Unii Europejskiej. Do dziś sprawy te są dalekie od pełnego uregulowania, co wynika w głównej mierze z ogromnej szczegółowości uregulowań wewnątrzpaństwowych i specyfiki prowadzenia tego typu działalności gospodarczej. Przedstawiona została również sprawa wzajemnych relacji

w tej materii między Polską a Wspólnotą, wynikających z układu stowarzyszeniowego.

Wolność przepływu kapitału jest problematyką poruszoną w ostatnim rozdziale. Autorka przedstawiła rys historyczny, ewolucję, jaka nastąpiła w tej dziedzinie od momentu podpisania *Traktatów Rzymskich* oraz aktualne zasady prawa pierwotnego i wtórnego Wspólnot odnoszące się do tych zagadnień. Część tego rozdziału została poświęcona na przedstawienie odgórnych ograniczeń przepływu kapitału oraz kwestie dostosowań Polski do uregulowań Wspólnotowych.

Cztery podstawowe wolności europejskiej integracji gospodarczej to propozycja rzeczowo przekazująca elementarne informacje dotyczące unii gospodarczej państw Europy. Publikacja ta stanowi bardzo dobrą próbę zmierzenia się z tematyką wspólnego rynku europejskiego w kontekście czterech jego najważniejszych zasad, tzw. czterech wolności: swobody przepływu osób, usług, towarów i kapitału, które stanowią o sile unii gospodarczej łączącej kraje Europy. Autorka udowadnia, że wspólny rynek wciąż się rozwija, obejmuje coraz to nowe sfery działalności, likwiduje istniejące jeszcze bariery, a wszystkie prowadzone działania mają zapewnić prawidłowe jego funkcjonowanie i dostosowanie go do zmieniającej się rzeczywistości.

Autorka w bardzo klarowny, zrozumiały i „przyjemny dla oka” sposób przedstawia różne aspekty procesów integrujących gospodarkę europejską. Ukazuje nam etapowość procesu integracji, tło historyczne, aspekty prawne oraz konsekwencje dla Polski, popierając swoje myśli konkretnymi artykułami prawa pierwotnego i wtórnego Unii Europejskiej, ich kolejnymi nowelizacjami oraz orzecznictwem Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Te praktyczne przykłady orzecznictwa, przytaczane dla łatwiejszego zrozumienia „jałowego” języka prawnego artykułów prawa pierwotnego i wtórnego, są bardzo trafione i pozwalają dokładniej określić zakres poszczególnych przepisów.

Duże znaczenie wypada przyznać przeprowadzonej przez Autorkę analizie prawnego wpływu dostosowań Polski do wymogów i standardów Unii, a także nakreślenie tła historycznego, w którym te dostosowania miały i nadal mają miejsce. Na szczególną uwagę zasługują ponadto ukazane w tej książce praktyczne aspekty związane ze swobodą migracji ludzi wewnątrz Wspólnoty oraz konsekwencje dla Polaków Układu Europejskiego. Przy obecnej sytuacji na rynku pracy w Polsce są to zagadnienia niezwykle istotne i wyjątkowo aktualne.

Szerokie i całościowe ujęcie tematyki wolności wspólnego rynku europejskiego jest szczególnie cenne wobec najczęstszych, w polskiej

literaturze naukowej, wycinkowych, niepełnych i niekonsekwentnych form traktowania konkretnego zagadnienia. Autorka nie pominęła również kwestii terminologicznych, co zdecydowanie pozytywnie wpływa na łatwiejsze zrozumienie treści. Publikacja ta powinna stanowić więc bardzo inspirującą lekturę.

Jeszcze żaden kraj nie stracił na udziale w procesie integracji europejskiej. Wręcz odwrotnie, wszystkie zanotowały osiągnięcia, które nie byłyby w ich zasięgu bez włączenia się w nurt integracji europejskiej. Wielu z nich członkostwo w Unii pozwoliło odgrywać rolę znacznie wykraczającą ponad możliwości wynikające z własnego potencjału. Przed Polską rysuje się podobna perspektywa. Polacy muszą uzmysłowić sobie zyski i straty wynikające z integracji i dlatego tak istotny jest problem stanu wiedzy na ten temat. Ostatnich kilka lat w Polsce to okres ożywionej dyskusji publicznej, związanej z tematyką Unii Europejskiej i integracji Polski z tym ugrupowaniem. W nurt tej dyskusji włącza się coraz szersza rzesza naukowców i specjalistów, zwłaszcza za pośrednictwem kolejnych ukazujących się publikacji. Przyczyniają się one do „przybliżania Europy”, dzięki nim poznajemy Unię i lepiej ją rozumiemy. Dlatego też cieszą takie wydawnictwa jak *Cztery podstawowe wolności europejskiej integracji gospodarczej*. Jest to bowiem propozycja uniwersalna, skierowana do szerokiego kręgu odbiorców, zainteresowanych ekonomią, prawem i naukami politycznymi, a kwestie w niej poruszane są wyjątkowo aktualne i niezwykle interesujące.

Rafał Willa
(Instytut Politologii UMK)